

LİSE VE DENGİ OKUL ÖĞRENCİLERİNİN MADDE KULLANIMLARININ İNCELENMESİ (TOKAT İLİ ÖRNEĞİ)

**Yavuz Selim AĞAOĞLU*

ÖZET

Bu çalışmada; Tokat ilindeki lise ve dengi okul öğrencilerinin madde kullanımları (sigara, alkol, uçucu madde, yasal olmayan ilaç) kullanımları araştırılmıştır. Bu çalışmanın örneklemini 219' u kadın, 266' sini erkek Tokat ilindeki 485 lise ve dengi okul öğrencisi deneklerden oluşmaktadır. Bu çalışmada verilerin elde edilmesi için anket tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre, deneklerin deneme amaçlı olarak %31.3 sigara, % 9.5 alkol kullanmaktadır. Ayrıca düzenli olarak sigara kullanma alışkanlığı % 5.6, alkol kullanma alışkanlığını ise % 0.2 olarak belirlenmiştir. Düzenli yada düzensiz olarak uçucu madde ve yasal olmayan ilaç kullanıma görülmemiştir. Bu çalışmada ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biri lise ve dengi okullarda deneme amaçlı sigara kullanımının yaygın olarak görülmesidir. Sigara ve alkol kullanımında sadece babası sigara ve alkol kullananların çoğunlukta oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Madde Kullanımı,Öğrenci,Lise ve Dengi Okul

An Investigation of Substance Use Among the High School Students (City of Tokat as a Sample)

ABSTRACT

In this study substance use of high school students in Tokat was investigated. Sample of this study was the high school students in Tokat.In this study it is investigated that substance use (cigarettes, alcohol, solvents, illicit drugs) among high - school children in Tokat. The questionnaires were used for subjects of 485 (219 female, 266 male). Of the subjects were no smoking (31.3 %) and were using alcohol (9.5 %) for testing. On the other hand regular smoking was 5.6 % and using of alcohol was 0.2 %. Regular or for testing there was no use for solvent and illicit drugs. In this study it is appeared that smoking for testing among the high school-students has high scores. Moreover the high-school students whose father using alcohol and smoking were the most.

Keywords:Substance use,Students,High School

* Yrd.Doç.Dr.,Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

GİRİŞ

Madde kullanımı ile (sigara, alkol, uçucu madde, yasal olmayan ilaç) ile merkezi sinir sisteminde, beyin ve bağlantılı alt sistemleri içeren işlevsel yapı üzerinde, gerçek olmayan bir “iyi oluş” hali oluşmaktadır. Bu durum birey ve nesne arasında bireyin seçimiyle başlayan süreklilik özelliği taşıyan boyutlu bir ilişkiyi gösterir. Bu ilişki her ne kadar önceleri bireyin özgür iradesi ile başlamış ise de bireyin özerkliği zaman içinde ortadan kalkabilmektedir.

Bağımlılık yapan başlıca madde kullanımını sigara, alkol, uçucu madde ve yasal olmayan ilaçlar bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Sigara içme karaciğer kanserine, ischemic kalp hastalıklarına, kronik bronşit, kalın bağırsak hastalıklarına (gastrit ve onikiparmak bağırsağı ulseri) ve diğer bozukluklara neden oluşturmakla birlikte ayrıca kalp ve beyin damarları hastalıklarına, kronik tıkanıklara, karaciğer hastalıklarına neden olmaktadır. Bununla birlikte sigara; yemek borusu, gırtlak, boşaltım,

pankreas, mide, böbrekte hasarlara ve rahim boynu kısmi kanserine, kemik erimesi ve kalın bağırsak ülserine neden olmaktadır (Önal ve ark, 2002: 7, 397-402). Ayrıca hamile kadınlarda, doğumda çocukların düşük ağırlıkta olmasına da neden olmaktadır [Mino ve ark, 2001:32, 371-375 . Bu hastalıklar dünyada çok yaygın olarak görülmekte hatta ilk on arasında olan hastalıkları oluşturmaktadır.

Alkol ise vücudun koruyucu sistemleri üzerine bozucu etkiler yapmaktadır ve bu etkiler ağır hastalıkları oluşturur. Alkol kullanma süresi uzadıkça zararları da artmaktadır. 1 saatte 5 gr’ dan fazla alkol alındığında vücudun beyin dahil, bütün hücreleri için zehir etkisi göstermekte ayrıca fiziksel performansı da düşürmektedir. Kasların ve karaciğerin glikojen stokunu çok önemli ölçüde azaltırken vücutta birçok vitamin eksikliği de meydana getirmektedir (Üstdal ve Köker.1997: 69-70).

Günümüzde oluşan sınav stresi ve gelecek kaygıları lise ve dengi okul dönemlerinde öğrenciler üzerinde baskılar oluşturmaktadır (üniversite ve diğer sınavlar, yaşama kendini hazırlama vb.). Bu yaşlarda görülen baskı, duygusal ve kişiye özgü olmayan, somut, nicel özelliindedir. Tabii ki alanında iyi ve başarılı olmak için çalışma zorluğu kaçınılmazdır. Fakat başarılı olmaya çalışırken duygusal tatminlerini ertelemek psikolojik ve sosyal rahatsızlıklar yaratmaktadır.

Yapılan bir çalışmada günümüz üniversite öğrencilerinin daha fazla çalışmaları ve yaşam deneyimleri, arkadaş ilişkilerini etkilemektedir (Guthrie,1971:137,143). Benzer durumlar lise ve dengi okul öğrencileri içinde geçerlidir. Çünkü oluşturulan sınav kaygısı ve öğrencinin başarılı olmasının zorunluluk oluşturduğu koşullarının mevcudiyeti (aile, ekonomik koşullar, arz-talep dengesi vb) öğrenciler üzerinde negatif sonuçlar doğurmaktadır. Ayrıca biyolojik olarak metabolizmanın bağımlılığı, psikolojik olarak kişilik bozukluğu, psiko -sosyal olarak strese karşı reaksiyon, sos-

yolojik olarak yaşadıkları sistemde hayal kırıklığına uğrayanların yardım aldığı durumlar olarak madde kullanımına yönelebilmektedirler. Okulların ve diğer unsurların (çevre, arkadaş) temel amacı aileleri ve çocukları eğitmektir (Guthrie,1971:137,143). Madde kullanımı cinayete, araba kazalarına, fiziksel ve zihinsel hastalıklara, intiharlara, derslerdeki başarısızlığa ve şiddete neden olmaktadır (Peleg ve ark,2001: 28, 263-268).

YÖNTEM

Tokat il merkezinde bulunan orta öğretim öğrencilerinin madde kullanımına ilişkin görüşlerini araştıran bu çalışma betimsel durum saptayıcı bir çalışmadır. Araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin madde kullanımı ve aileleriyle madde kullanımına arasındaki ilişkiye yönelik görüşlerinin ne olduğu ortaya konulmak istenmiştir. Bu araştırmanın evrenini Tokat il merkezindeki 11 lise ve dengi okullarında eğitim ve öğretim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anketlerin okullarda uygulanabileceğine dair gerekli izinler valiliklerden alındıktan sonra çalışma yapılmıştır. Veri toplama aracının geliştirilmesinde araştırma amacına hizmet edeceği umulan önermelerin oluşturulması için konuyla ilgili kaynaklar taranmıştır. Daha sonra konuyla ilgili olarak uzmanların görüşleri alınarak ölçeğin önermeleri sıralanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1.Cinsiyete göre madde kullanımı (deneme amaçlı).

	Sigara		Alkol		Uçucu Madde		Yasal Olmayan İlaç	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı		Sayı
Erkek	68	151	23	196	2	217	-	211
Kadın	84	182	23	243	6	260	-	255
Toplam	152	333	46	439	8	477	-	466

Kadınlar grup içi olarak % 31.5 (n=84), oranında sigara kullanırken, erkekler % 30.0 (n= 68) oranında sigara kullanmaktadır. Deneklerin hiçbiri uçucu madde ve yasal olmayan ilaç kullanmamaktadır. Deneme amaçlı olarak kadınların erkeklerden daha fazla sigara kullandıkları görülmektedir. Deneme amaçlı madde kullanımında cinsiyet farklılığının geniş ölçüde oluşmadığı görülmektedir. Toplam sigara kullananların (kadın-erkek) oranı 31.3 dür (Tablo 1).

Tablo 2. Cinsiyete göre madde kullanımı (düzenli olarak).

	Sigara Kullanımı		Alkol Kullanımı		Uçucu Kullanımı		İlaç Kullanımı	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı
Erkek	18	194	1	213	0	211	-	211
Kadın	9	251	0	259	0	258	-	255
Toplam	27	445	1	472	0	469	-	466

Kadınlarda ise % 8.64 (n=9), erkeklerde grup içi düzenli sigara kullanımı % 10.5 (n=18), dur. Düzenli olarak uçucu madde ve yasal olmayan ilaç kullanan denek bulunmamaktadır. (Tablo 2).Çalışmaya toplam 485 denek katılmıştır. Bazı sorulara yanıt verilmemiştir.

Tablo 3. Ailede madde kullanımı

	Deneme amaçlı sigara kullanımı			Düzenli sigara kullanımı		
	Evet	Hayır	Toplam	Evet	Hayır	Toplam
	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı
Sadece annem içiyor	4	11	15	14	14	-
Sadece babam içiyor	69	166	235	14	217	231
Her ikisi de içiyor	22	18	40	4	34	38
Hiçbiri içmiyor	57	138	195	9	180	189
Toplam	152	333	485	27	445	472

Toplam deneklerin % 31.3 oranını sigara deneme amaçlı kullananlar oluşturmaktadır.Bu oranın (%31. 3) % 0.8 ini sadece annesi sigara kullananlar, %14.2 sini sadece babası sigara kullananlar, % 4.5 ini hem anne hem babası sigara kullananlar ve % 11.7 sini velisi sigara kullanmayanlar oluşturmaktadır.Düzenli olarak sigara kullananların oranı %5.7 dir.Bunun sadece annesi sigara kullananları bulunmamaktadır., %2.9 sini sadece babası sigara kullananlar, % 0.8 ini hem anne hem babası sigara kullananlar ve % 1.9 sini velisi sigara kullanmayanlar oluşturmaktadır.% 2.7 si ise bu soruya yanıt vermemişlerdir.

Tablo 4. Ailede madde kullanımı

	Deneme amaçlı alkol kullanımı			Düzenli alkol kullanımı	
	Evet	Hayır	Toplam	Hayır	Toplam
	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı
Sadece annem içiyor	-	6	6	6	6
Sadece babam içiyor	15	31	46	43	43
Her ikisi de içiyor	1	9	10	10	10
Hiçbiri içmiyor	30	393	423	414	414
Toplam	46	439	485	473	473

Toplam deneklerin % 9.4 oranını alkolü deneme amaçlı kullananlar oluşturmaktadır.

tadır. Bu oranın (%9.4) sadece annesi sigara kullananları bulunmamaktadır., %3.0 sini sadece babası sigara kullananlar, %0.2 ini hem anne hem babası sigara kullananlar ve % 6.0 sini velisi sigara kullanmayanlar oluşturmaktadır. Düzenli alkol kullanımı yoktur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Madde kullanımının azaltılması için gençlerin bilinçli ve tutarlı olması yönünde gence fırsatlar yaratılmalı, yol gösterilmelidir. Gelişim basamağındaki gençlerin kararsızlığı ve bocalaması, bireysel tercihlerin ön plana çıktığı her alanda kendini göstermektedir. Bu nedenle başta anne ve babalar olmak üzere eğitimciler ve kurumlara da önemli görevler düşmektedir. Lise ve dengi okullardaki öğrencilerin ergenlik sonrası dönemi karakteristik özelliği bağımsızlık arayışı içinde olması, grubun beğenisini kazanmak istemesi ve kimlik arayışı içerisinde olmasıdır (Ağaoğlu ve ark, 2004:11) Ülkemizde erkeklerin %62.8' i, kadınların %24.8' i sigara içmektedir. 15-18 yaş arası gençlerin %30'u sigara içerken, bunlardan lise ve dengi okullardaki öğrencilerin %24.5 -% 43'ü arasında sigara kullandığı bilinmektedir (Beydoğan, 1990:2)

Bu çalışmada öğrencilerin deneme amaçlı ve düzenli madde kullanımı incelenmiştir. Deneme amaçlı madde kullanımı herhangi bir zamanda en az bir kez veya çok seyrek olarak sigara kullanımını ifade ederken; düzenli madde kullanımı ise her hafta yada her gün olan madde kullanımını ifade etmektedir. Ayrıca sigara kullanımının % 21.7 oranı ile yaygın kullanım ifade edilmektedir (Gilvarry ve ark, 1995: 37, 255-259)]. Sigara ve alkol kullanımında kadın ve erkeklerin yakın oranlarda oldukları dikkat çekicidir. Genç nüfusun sigara ve alkol kullanımında sosyal statü, gelir ve eğitim düzeyi, yaş ve cinsiyet önemli rol oynamaktadır (Önal ve ark, 2002: 7, 397-402). Erkekler kadınlardan daha fazla sigara içmektedir. Ailenin sigara ve alkol bağımlılığı çocukların erken yaşlarda sigara ve alkol içmesine neden olabilmektedir (**Zucker ve ark, 1995:677–711**).

Sigara kullanma oranı % 30 dan yüksektir. Erkek (%30) ve kadınların (%31.5) deneme amaçlı sigara kullanımı birbirine yakındır. Yine aynı paralellikte deneme amaçlı alkol kullanımı erkek ve kadınlarda sayısal değerlerde az olmasına (erkek; n=18, kadın; n=9) yüzde olarak birbirine yakındır (erkek %10.5, kadın % 8.4). Deneme amaçlı ve düzenli Tokat ilinde lise ve dengi okul öğrencilerinde uçucu madde ve yasal olmayan ilaç kullanım yoktur. Trakya üniversitesi tıp fakültesinde sigara bağımlılığı kadınlarda % 21.8 iken, erkeklerde % 40.4 dür (Önal ve ark, 2002: 7, 397-402).

Öğrencilerin alkol ve sigara bağımlılığını kişilik ve çevresel faktörler de etkilenmektedir. İlgili aile faktörleri ,aile yapısı, arkadaş grupları, biyolojik ve genetik dayanaklılık olabilir Kendileri içmek istedikleri kadar arkadaşlarından da etkilenmektedirler (**Rose, 1998**). Ayrıca üniversite öğrencisi alkol kullanmayı sosyal başarının bir unsuru olarak görmektedir [**Brown ve ark, 2000: 164–171**].

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, Y. S., Tunç, A., Eker, H., Albay, F., (2004). Niğde Üniversitesi Öğrencilerinin Sigara ve Alkol Alışkanlıklarının İncelenmesi . Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi.Cilt 6, Sayı 4, Erzurum, s.11
- Beydoğan, A. (1990). Sigara Bırakmada Nikotin Flasterinin Ve Hasta Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s.2
- Brown, S.A. Tapert, S.F., Granholm, E. And Delis, D.C. Neurocognitive Functioning Of Adolescents: Effects Of Protracted Alcohol Use. Alcoholism: Clinical And Experimental Research 24 (2): 164–171, 2000.
- Gilvarry, E. Mccarty,S., Acardic, P. Drug .(1995) And Alcohol Dependence, s.37, 255-259
- Guthrie, H. A. (1971) Introductory Nutrition. The C.V. Mosby Company, Second Edition. Saint Louis, s.137,143
- Mino,Y., Shigemi,J., Otso T. (2001) At All.Smoking And Mental Healt: Cross Sectional And Cohort Studies In An Ocupational Setting In Japan.Preventive Medicine American Healt Foundation And Academic Pres, s.32, 371-375
- Önal A.E., Tumerdem,Y., Ozel, S. (2002). Smoking Addiction Among Üiversity Students In İstanbul. Addiction Biology s. 7, 397-402
- Peleg, A. Neumann L. Friger, M. (2001) And At All.Outcomes Of Brief Alcohol Abuse Prevention Program For İsraili High School Students. Journal Of Adolescent Health;s. 28, 263-268
- Rose, R.J. A (1998). Developmental Behavior–Genetic Perspective On Alcoholism
- Sher, K.J. Trull, T.J. Bartholow, B.D. Vieth, A. Personality And Alcoholism: Issues,
- Üstdal, M. Köker A.H. (1997) Spor Dallarında Beslenme Ve Yüksek Performans Bilgisi. İkinci Baskı. Kayseri, s. 69-70
- Zucker, R. A.; Fitzgerald, H.E. And Moses, H.D. (1995). Emergence Of Alcohol Problems And The Several Alcoholisms: A Developmental Perspective On Etiologic Theory And Life Course Trajectory. In: Cicchetti, D., Ed. Developmental Psychopathology, Vol. 2: Risk, Disorder, And Adaptation. New York: John Wiley & Sons., s. 677–711